

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК 339.56.055

ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Натха А.О.,
Сімахова А.О., к.е.н.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджено розвиток зовнішньоекономічної діяльності для підвищення добробуту населення України. Мета статті – оцінити розвиток зовнішньоекономічних факторів для покращення рівня життя населення. Стаття написана на основі результатів наукових досліджень українських вчених. Основними висновками статі є те, що зовнішньоекономічна діяльність впливає на забезпечення добробуту та має свій потенціал для підвищення рівня життя населення. Перспективами подальших досліджень буде пропозиція ефективного механізму забезпечення зовнішньоекономічної діяльності для підвищення якості та рівня життя населення. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для покращення добробуту на основі зовнішньоекономічного потенціалу органами державної влади та підприємцями різних рівнів. Соціальна значущість даного дослідження полягає у пошуку варіанту підвищення добробуту населення України. Цінність статті є у виділенні позитивних та негативних аспектів зовнішньоекономічного розвитку для забезпечення добробуту.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, інтеграційні процеси, добробут населення, соціальна політика, заробітна плата.

УДК 339.56.055

ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY TO IMPROVE THE WELL-BEING OF THE UKRAINIAN POPULATION

Natkha A.,
Simakhova A., PhD in Economics

Dniprovsky national university named after Oles Honchar

The article is devoted to the development of foreign economic activity for improving the welfare of the population of Ukraine. The purpose of the article is to evaluate the development of foreign economic factors for improving the living standards of the population. The article is based on the results of scientific studies of Ukrainian scientists. The main conclusions of the article are that external economic activity affects the provision of well-being and has its potential for raising the standard of living of the population. Prospects for further research will be the proposal of an effective mechanism for providing foreign economic activity to improve the quality and standard of living of

the population. The practical significance of the results obtained is the possibility of their use for improving prosperity on the basis of foreign economic potential by public authorities and entrepreneurs of different levels. The social significance of this study is to find a way to increase the well-being of the Ukrainian population. The article's value is in the allocation of positive and negative aspects of foreign economic development for the welfare provision.

Keywords: foreign economic activity, integration processes, wealthfare, social policy, wage.

Актуальність проблеми. Сучасні зовнішньоекономічні трансформації характеризуються поглибленням процесу інтеграції України в Європейський Союз, що потребує якнайшвидшого подолання відставання соціального розвитку країни та підвищення добробуту українського населення.

Для України в сучасних інтеграційних умовах потрібно спрямовувати зовнішньоекономічний потенціал на ефективний розвиток соціальної сфери, що обумовлює актуальність порушеної до вирішення проблеми та її зв'язок з важливою проблемою забезпечення добробуту населення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Значний внесок у дослідження розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, та її вплив зробили такі українські вчені: М.І. Дідківський, В.В. Козик, Д.Г. Лук'яненко, А.А. Мазаракі, Ю.В. Макогон, Т.М. Мельник, В.Є. Новицький, А.О. Сімахова, І.О. Стебляно, С.Е. Сардак, Н.В. Стукало, А.С. Філіпенко, Т.М. Циганкова, В.І. Чужиков, О.І. Шнирков. Проте, детального дослідження оцінки розвитку зовнішньоекономічної діяльності на підвищення добробуту громадян України проведено не було.

Метою статті є оцінка розвитку зовнішньоекономічних факторів для підвищення добробуту населення України.

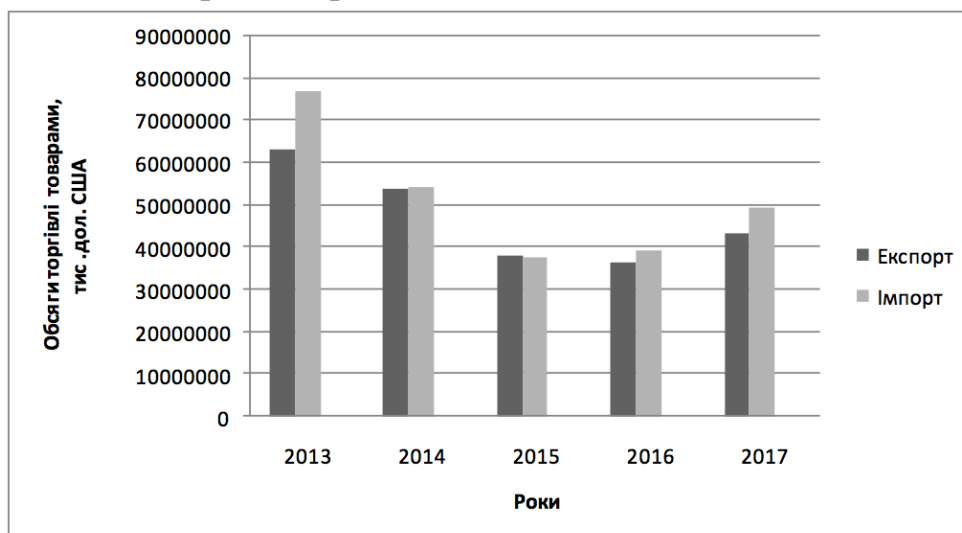
Викладення основного матеріалу. Сучасні зміни в напрямку зовнішньоекономічної діяльності, а саме інтеграція України в європейське співтовариство, підштовхує до якнайшвидшого подолання відставання розвитку країни у економічній, політичній та соціальній сферах, а також підвищення добробуту населення.

Зміна вектору зовнішньої політики та економіки Україна поліпшила торговельні відносини з країнами ЄС, але через збройний конфлікт на сході України виникла напруга у відносинах з Російською Федерацією. Це вплинуло на географічну та товарну структуру експортно-імпортних

операцій, що в свою чергу призвело до змін в національній економіці та зовнішній торгівлі.

Наслідки від внутрішніх політичних та економічних потрясінь поширилися на більшість секторів національної економіки, через які поглиблюються наявні диспропорції, прискорюється падіння ВВП, відбувається скорочення обсягів промислового виробництва, зовнішньої торгівлі [10], що в свою чергу впливає на соціальну сферу.

У 2014–2016 рр. відбувалося зниження експорту (див. рис. 1), що обумовлено такими факторами: війна на Сході держави; зміна цінової кон'юнктури на світовому ринку; розривом економічних зв'язків із Росією. Так, експорт товарів у 2016 р. зменшився на 4,6 % проти обсягу 2015р. та на 32% проти обсягу 2014р., імпорт товарів у 2016 р. збільшився на 4,6% порівняно із 2015 р. та зменшився на 27,9 % у порівнянні із 2014 р. (див. рис.1.).

*Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами України протягом 2013–2017 рр
Джерело: побудовано автором за [3]*

Необхідно відмітити, що український експорт почав зростати з 2017 р. Конфлікт із Росією та підписання Україною Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС вплинули на зміну зовнішньоторговельних партнерів країни. Позитивно, що останнім часом намітилася тенденція до збільшення експорту. Важливим аспектом в цьому напрямі є формування ефективної маркетингової стратегії просування українських товарів на європейські ринки [1]. Зростання експорту впливає й на соціальну сферу, створюються нові робочі місця, що в свою чергу призводить до підвищення добробуту населення.

Головні торговельні партнери України в системі зовнішньоекономічної діяльності це країни ЄС та СНД, але наразі обсяг зовнішньої торгівлі з країнами ЄС переважає (див. рис.2) .

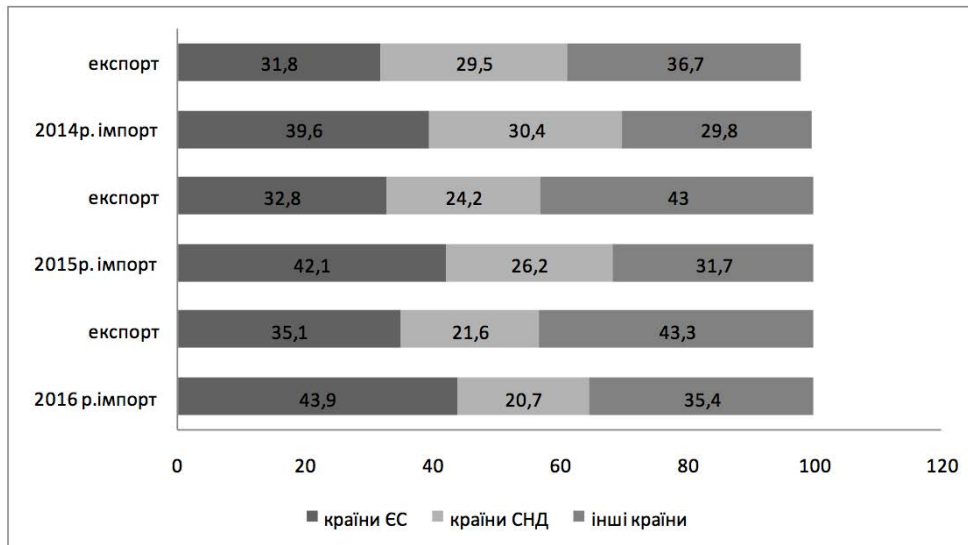

Рис.2. Зовнішня торгівля з країнами СНД та ЄС, %.

Джерело: побудовано автором за [3]

Як слідує із рис. 2, в 2016 році експортні та імпортні операції з країнами ЄС майже на 14 % переважають показник із країнами СНД.

Україна змінила вектор орієнтації у зовнішньоекономічній діяльності і Європейський Союз стає найбільшим та основним її зовнішньоторговельним партнером. Активна зовнішньоекономічна діяльність із ЄС також позитивно впливає на забезпечення добробуту населення, формування середнього класу[7, с. 91], на переймання європейських цінностей українцями.

Безумовно, трансформації у зовнішньоекономічній сфері відображаються на соціальному розвитку України [6]. Сьогодні першочерговим завданням соціально-економічного розвитку України є забезпечення добробуту населення на європейському рівні. Підвищення добробуту населення України також проголошується важливим політичним пріоритетом держави [9].

На жаль, на сьогодні, рівень життя населення в нашій країні знаходиться на невисокому рівні. Держава виконує свої головні функції стосовно забезпечення добробуту, захисту та підтримки громадян, а також створення умов щодо реалізації права людини на гідне життя [11]. Більш того, в умовах транзитивної економіки, державне регулювання соціальних складових життя людей в Україні є обов'язковою умовою економічного зростання, прогресу в цілому та основних факторів суспільного розвитку.

Рівень добробуту країни є основою для прийняття певних державних рішень в соціально-економічній сфері. На сьогодні, 60 % українців перебувають за межею бідності. Якщо 2007 року один українець в середньому витрачав 6 тисяч доларів на рік, то в 2016 році – лише

1250 тисяч доларів. Експерти прогнозують, що негативна тенденція збережеться і надалі [8], якщо не використувати наявний потенціал в країні.

На сучасному етапі основною проблемою в Україні є і залишається проблема подолання бідності. Не дивлячись на розвиток зовнішньоекономічної діяльності, європейську інтеграцію, рівень доходів населення залишається нижчим за середньоєвропейський рівень добробуту [2]. Тому необхідні позитивні зрушення у розвитку національної економіки та пошук ефективних методів підвищення рівня та якості життя населення.

Європейські країни дійшли до висновку, що підвищення мінімальної заробітної плати є найдієвішим методом боротьби з бідністю та має забезпечувати потреби працівників та їхніх сімей, що відображено у ратифікованій Україною Конвенції МОП № 131 та Європейській соціальній хартії. В Україні нормативно-правовими документами, які унормовують розмір та визначають основні положення виплати заробітної плати є Кодекс законів про працю та Закон України "Про оплату праці". У законодавстві визначено, що заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [5]. Заробітна плата є одним із основних джерел доходів населення і тому впливає на рівень життя українців.

Український уряд зробив перший крок на шляху реформування оплати праці, встановивши на законодавчому рівні мінімальну заробітну плату на оновленому прожитковому мінімумі (див. рис.3).

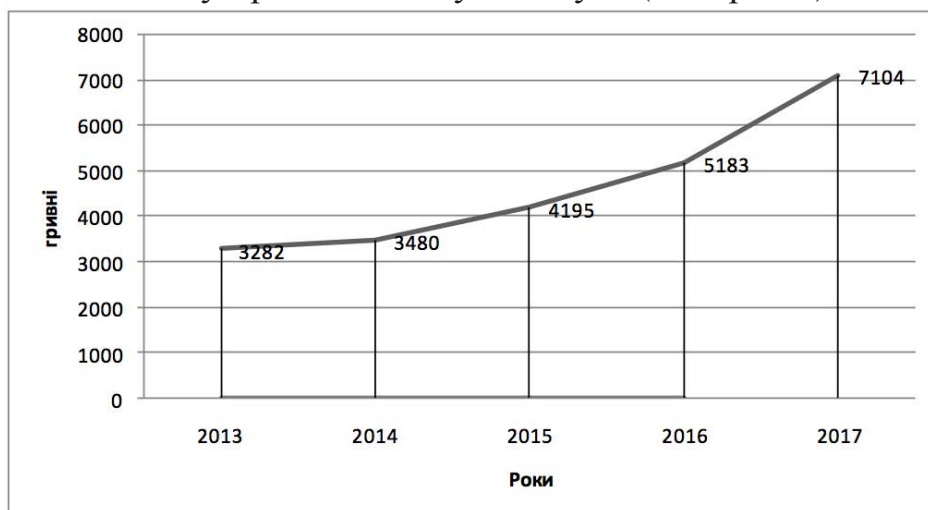

Рис. 3. Динаміка середньомісячної заробітної плати в Україні у 2013-2017рр.

Джерело: побудовано автором за [3]

Згідно з інформацією рис. 3., з кожним роком номінальна заробітна плата зростає, особливо прискорилося зростання номінальних доходів

населення у 2017. Це відбулося, насамперед, за рахунок зміни соціальних стандартів: прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, які визначаються Законом України "Про Державний бюджет України на відповідний рік".

Як зазначають експерти, кожному третьому мешканцю України заробітної плати не вистачає для придбання необхідних життєвих потреб, а кожний другий працездатний мешканець України працює на умовах вторинної, третинної зайнятості, одержуючи доходи в тіньовому секторі економіки, які не оподатковуються [4, с. 173].

Незважаючи на такі кроки та поступове реформування державної соціальної політики в цілому – зростання рівня добробуту населення в Україні здійснюється досить повільно. Тому ситуація залишається незадовільною. Хоч і відбувається поступове вирівнювання добробуту населення в Україні, але до європейських стандартів нам ще далеко.

За цих умов необхідна реалізація виваженої державної соціальної політики, яка повинна забезпечувати соціально-економічне зростання країни та сприяти впровадженню нових методів, норм та державних стандартів рівня і якості життя для всього українського населення.

Висновки. Таким чином, зміна вектора зовнішньоекономічної діяльності на інтеграцію в європейське співтовариство має свій вплив на забезпечення добробуту населення України. Зовнішньоекономічні фактори є одним із потенційних чинників забезпечення більш високого рівня життя населення України. Позитивними аспектами впливу зовнішньоекономічної діяльності на добробут людей є розширення зовнішньої торгівлі з країнами ЄС, що покращує економічні показники України, збільшує асортимент продукції для споживачів, створює нові робочі місця, розповсюджує загальноєвропейські цінності в українському суспільстві. Все це в свою чергу глибинно впливає на соціальний розвиток України, наприклад, збільшення експорту призводить до збільшення заробітної плати, збільшення імпорту - на розширення асортименту продукції та поліпшення якості для споживачів тощо. Проте, негативним моментом є те, що Україна не готова до повної лібералізації внутрішнього ринку для товарів з ЄС, оскільки більшість галузей економіки є неконкурентоспроможними в порівнянні з європейськими. Це загрожує скороченням виробництва та експорту українських товарів, закриттям підприємств і відповідним скороченням робочих місць, особливо в довгостроковій перспективі.

З огляду на проблемні питання впливу євроінтеграційних процесів на забезпечення добробуту населення, необхідно розробити напрямки

використання зовнішньоекономічного потенціалу для підвищення рівня життя населення. Основними такими напрямками мають стати: розширення експорту до ЄС основної продукції українського експорту, підвищення інноваційного розвитку українського виробництва, створення спільних україно-європейських підприємств.

Перспективами подальших досліджень буде пропозиція ефективного механізму забезпечення зовнішньоекономічної діяльності для підвищення якості та рівня життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Касян С.Я. Маркетингове забезпечення ефективного просування інноваційних електротехнічних розробок високотехнологічних підприємств / С.Я. Касян, А.Г. Барсуков // Економічний простір. – 2017. – « 126. – С. 178-191.
2. Куйбіда М. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів / М. Куйбіда, К. Черніцина. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik5/fail/+Kujbida.pdf>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Пиц В. І. Реалії розвитку ринкових відносин у сфері оплати праці в Україні / В.І. Пиц // Зб. наук.-техн. пр. – Вип. 17.5 / Нац. лісотехнічний ун-т України ; відп. ред. Д.Л. Дудюк. – Львів : НЛТУУ, 2007. – С. 171-175.
5. 5."Про оплату праці" [Електронний ресурс]: Закон України від 24.03.1995 № 108/95ВР (Редакція станом на 01.01.2017), із змінами. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95>
6. Сімахова А. О. Аналіз впливу зовнішньоекономічних чинників на добробут населення України в умовах світових інтеграційних процесів//Маркетинг і менеджмент інновацій . – 2016.– №. 3. – С. 263-271.
7. Стебляк І. О. Євроінтеграційні прагнення України: проблеми та (соціальні) перспективи / І. О. Стебляк //Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2014. – №. 22, Вип. 6. – С. 85-93.
8. Українці – одні із найбільш бідних в світі: рейтинг добробуту. – Режим доступу: http://24tv.ua/ukrayintsi__odni_iz_naybidnishih_v_sviti_reyting_dobrobutu_n762501
9. Цвігун І. А. Економічні передумови добробуту населення України / І. А. Цвігун. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vkhdtusg/2010_99/54.pdf.
10. Щодо тенденцій розвитку економіки України у 2014-2015 рр. : аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1635>.
11. Sardak S. Potential of economy socialization in the context of globalization / S. Sardak, O. Bilka, A. Simakhova // Economic Annals-XXI, – 2017. - № 164(3-4). – С. 4-8.